

TROMJESECNI IZVJESTAJ HRCC-a O LJUDSKIM PRAVIMA, FEBRUAR – 15. MAJ 2000. GODINE

Tromjescni izvjestaj HRCC-a zasniva se na redovnim i specijalnim izvjestajima medjuvladinih i nevladinih organizacija. Cilj Izvjestaja je da pruzi sazetu analizu problematike ljudskih prava, slucajeva i trendova koji uticu na sveukupnu situaciju u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini u toku perioda obuhvacenog izvjestajem. Za pitanja o konkretnim temama, treba se obratiti organizacijama koje izvjestavaju o njima ili HRCC-u. Molimo vas da sve informacije za koje biste zeljeli da budu ukljucene u buduce izvjestaje posaljete putem faksa na #387-71-447-420 za Lene Madsen, Sirpu Rautio ili Erica Fréjabuea, ili e-mailom na adresu lene.madsen@ohr.int, sirpa.rautio@ohr.int, or eric.frejabue@ohr.int

.gif

- Visoki predstavnik uvodi zabranu na sve transakcije drustvenog zemljista
- Niz incidenata se desio u istocnom dijelu Republike Srpske sa pocetkom sezone povratka
- SFOR je priveo 3 osobe optuzene za ratne zlocine, ukljuccujuci i osobu na najvisem položaju dosada
- UNMIBH i OHCHR objavili izvjestaj o trgovini ljudima – vise od 180 zena koje su bile predmet trgovine otkrivene su u BiH u periodu od marta 1999. godine
- Djecija ambasada otvara otvorenu liniju za pomoc zlostavljanoj djeci; u dva mjeseca primljeno 362 poziva
- Koraci ka nepristranom i neovisnom sudstvu; u oba entiteta stupili na snagu kljucni zakoni
- U Republici Srpskoj imenovana tri ombudsmena

Pravo na povratak/Pravo na imovinu

Razvoj dogadjaja vezan za imovinske zakone

- 1. *Zabrana dodjele drustvenog zemljista:*** Dana 27. aprila 2000. godine Visoki predstavnik je nametnuo odluku o zabrani dodjele drustvenog zemljista u oba entiteta. Ovom Odlukom se produzuje vaznost Odluke donesene 26. maja 1999. godine kojom se zabranjivala dodjela odredjenih kategorija drustvenog zemljista kao sto je drustveno zemljiste koje se koristi u kulturne ili vjerske svrhe. Namjera Odluke je bila da se zabrani dodjela drustvenog zemljista za izgradnju novih stambenih jedinica koje bi bile dodijeljene na diskriminatorski nacin u korist jedne etnicke grupe. Odlukom se određuje da OHR moze dati lokalnim organima vlasti pismeno izuzece od Odluke ukoliko relevantni lokalni organi vlasti mogu dokazati da njihova predlozena dodjela sluzi legitimnom drustvenom cilju i da ce svaka izgradjena jedinica biti dodijeljena bez deskriminacije.
- 2. *Producenje roka za kupovinu stanova u Federaciji:*** Vlada Federacije je produzila rok za kupovinu stanova do 6. septembra 2000. godine za one osobe koje nisu bile raseljene iz svojih drustvenih stanova. To je uradjeno zbog informacije da je samo mali procenat osoba koje imaju pravo na kupovinu stanova zapravo to i uradio. Ovo se ne odnosi na one osobe koje su procesu ponovnog stupanja u posjed u drustvenu imovinu i koje ce u skladu sa sada vazecim zakonom imati pravo da otkupe svoje stanove dvije godine nakon sto zaista stupe u posjed tih stanova.
- 3. *Istek roka za podnosenje zahtjeva za povrat stanova u Republici Srpskoj:*** Rok za podnosenje zahtjeva za povrat stanova u RS-u je istekao 19. aprila 2000. godine. Medjutim, osobama koje su podnijele ili pokusale podnijeti svoje zahtjeve nadleznim organima vlasti u datom roku ali koje su naisle na teskoce dat je rok do

18. juna 2000. godine da podnesu zahtjev Komisiji za imovinska pitanja izbjeglica i raseljenih lica (CRPC). Kategorije osoba koje su u to ukljucune su one osobe koje su pokusale da podnesu zahtjev nadleznom organu za stambena pitanja prije isteka roka od 19. aprila ali koje su u tome bile sprijecene i koje mogu dokumentima potkrijepiti svoje neuspjesne pokusaje; osobe koje su uspjesno podnijele zahtjeve ali koje nisu dobile odluku u roku od 45 dana; i one koje su dobile negativnu odluku od organa nadleznog za stambena pitanja mogu podnijeti zahtjev CRPC-u.

4. ***Usvajanje Zakona o privatizaciji drustvenih stanova:***

Dana 28. aprila 2000. godine, Narodna skupstina Republike Srpske je usvojila Zakon o privatizaciji drustvenih stanova, ukljuccujuci i amandmane koje je u zadnji cas predlozila Vlada. Medju amandmanima je i clan koji regulira da nema odredjenog perioda koristenja drustvene imovine prije nego se korisniku dozvoli da kupi stan; kao i clan kojim se dozvoljava mogucnost zamjene drustvene imovine. U vrijeme pisanja ovog izvjestaja cijeli tekst zakona jos nije bio dostupan.

Implementacija imovinskih zakona:

Azurirani statisticki podaci:

Broj	Federacija	RS	BiH
Zahtjevi	115,179	95,875	210,054
Odluke	38,310 (33%)	17,697(18%)	56,007 (26.6%)
Povrat	15,565 (14%)	6,696 (7%)	22,261 (10.6%)

Statisticki podaci su vazeci za period do kraja marta 2000. godine. Ove brojke NE ukljuuju Brcko. Brojke su zasnovane na izvjestajima koje su dostavile same općine i one samo daju opcu naznaku trendova.

6. ***Opci trendovi:*** U toku perioda koji je obuhvacen ovim

izvjestajem u nekim dijelovima BiH zapazen je pozitivni trend u obradi imovinskih zahtjeva i implementaciji imovinskih odluka uključujući i CRPC odluke. Pa ipak, znacajan broj organa nadležnih za stambena pitanja (posebno u kantonima broj 7, 8 i 10) nisu učinili napredak u obradi zahtjeva za povratak nepokretne imovine kao i privatnih i drustvenih stanova. Stoga je vrijedno zapaziti da su gore navedeni statistički podaci koji se odnose na Federaciju znatno manji zbog lose implementacije u kantonima pod hrvatskom kontrolom. Neki organi nadležni za stambena pitanja, kao i sudovi, pogresno tvrde da ih nedostatak alternativnog smjestaja za privremene korisnike sprecava da implementiraju zakone. Osim toga, ocito je da neki duznosnici organa nadležnih za stambena pitanja odbijaju da osiguraju alternativni smjestaj osobama koje imaju pravo na takav smjestaj u skladu sa imovinskim zakonima.

7. ***Uspjeh u implementaciji u Unsko-sanskom kantonu:*** Implementacija imovinskih zakona se najbolje odvija u Kantonu broj 1 (Una-Sana). Svi osam općina demonstriraju ne samo poboljsanu stopu odlucivanja po zahtjevima nego isto tako i znacajnu stopu ponovnog uvodjenja u posjed vlasnika i nosilaca stanarskih prava. Na primjer, u **Bihacu** odluke su izdate u otprilike 76% slučajeva i za drustvenu i za privatnu imovinu a do uvodjenja u posjed prvobitnog nositelja prava doslo je u nekih 13% slučajeva koji se odnose na drustvenu imovinu i otprilike 30% slučajeva koji se odnose na privatnu imovinu. Napredak je najocitiji u **Velikoj Kladusi** gdje su odluke izdate u 94% svih slučajeva za drustvene imovine i 100% svih slučajeva privatne imovine. U 24% slučajeva drustvene imovine su za rezultat imali ponovno uvodenje u posjed imovine i 41% slučajeva privatne imovine su imali isti rezultat. Velika Kladusa će vjerojatno biti prva općina u BiH u kojoj su po svim slučajevima izdate odluke.
8. ***Implementacija imovinskih zakona se i dalje najsporije***

odvija u područjima pod hrvatskom kontrolom: Proces implementacije imovinskih zakona je i dalje blokiran u općinama pod hrvatskom kontrolom. U općini **Mostar Jugozapad**, na primjer, novi sef ureda za stambena pitanja je imenovan tek početkom aprila nakon što je ranijeg sefa smijenio Visoki predstavnik u novembru 1999. godine. U općini **Mostar Zapad** imenovan je novi sef ureda za stambena pitanja i iako su izdate neke odluke do danas danije nije izvršena ni jedna delozacija. Međutim, ima i nekih pozitivnih trendova: u novom uredu u općini **Mostar Jugozapad** imenovan je određeni broj osoblja; u **Capljini** su imenovani dužnosnici nadležni za stambena pitanja i definiran je mandat komisije koja se bavi visestrukim korisnicima. Prve obavijesti o delozacijima su izdate u općini **Mostar Zapad** u martu mjesecu; prva prisilna delozacija je izvršena u **Ljubuškom** u aprilu mjesecu; a u **Stocu** je prva odluka izdata sredinom aprila. **U Drvaru** je ured za stambena pitanja primao i odlucivao po zahtjevima u martu mjesecu i tada su izdali 13 odluka. Uprkos ovih pozitivnih trendova još uvijek treba vidjeti da li su novi organi vlasti nadležni za stambena pitanja spremni da pocnu implementaciju imovinskih zakona.

9. **Implementacija zakona u RS je i dalje spora:** U toku izvjestaja koji pokriva ovaj izvjestaj doslo je do manjeg poboljsanja u implementaciji imovinskih zakona u RS-u. Ukupna stopa i dalje ostaje niza od one u Federaciji. Međutim, trebalo bi zapaziti da je ovo djelimično uzrokovano cinjenicom da su zakoni u RS-u usvojeni osam mjeseci nakon što su ih usvojili organi vlasti u Federaciji. Organi vlasti RS-a su sporo identificirali alternativni smjestaj i u cjelini visestruko koristenje je i dalje neriješeno. Iako je 19. aprila 2000. godine istekao rok za podnosenje zahtjev za povrat drustvene imovine, organi vlasti RS-a nisu osigurali iseljenje iz imovine za koju nisu podneseni zahtjevi za povrat u cilju omogucavanja alternativnog

smjestaja.

10. **Prijetnje upucene organima nadleznim za stambena pitanja u nekim dijelovima BiH:** U toku perioda koji pokriva ovaj izvjestaj jednom broju organa nadleznih za stambena pitanja a koji su odgovorni za implementaciju imovinskih zakona upucen su prijetnje i uvrede. U **Cazinu** (Fed) sefu odjela za stambena pitanja su upucene brojne prijetnje u toku mjeseca februara i aprila a sef OMI-ja u **Banja Luci** je dao ostavku na funkciju nakon upucenih prijetnji. Taj sef je bio pod velikim pritiskom da ne vrsi delozacije Srba iz Hrvatske i demobiliziranih boraca koji koriste imovinu. Krajem aprila u **Bijeljini** (RS) sefu odjeljenja nadleznog za stambena pitanja nanesene su tjelesne povrede nozem. Dana 29. aprila, sefa odjela nadleznog za stambena pitanja u **Stocu** je pretukao jedan navodni visestruki korisnik koji je takodjer pokusao da mu nanesе povrede nozem. Zrtva napada je sa ozbiljnim povredama primljena na bolnicko lijecenje. Lokalna policija nije reagirala na adekvatan nacin i slucaj je prijavljen IPTF-u. Nakon toga je IPTF izdao dva izvjestaja o neizvrsavanju duznosti od strane lokalne policije i nastavit ce da nadgleda istragu koju lokalna policija vodi o incidentu. Cini se da su ovi napadi desili kao reakcija na razvoj dogadjaja u implementaciji imovinskih zakona u tim područjima.
11. **Pravilo 7.16 PIK-a rezultiralo skidanjem kandidata sa kandidatskih lista:** Od uvodenja pravila 7.16 PIK-a (Privremene izborne komisije) u decembru 1999. godine ukupno je skinuto 54 kandidata sa kandidatskih lista za općinske izbore; 52 kandidata su skinuta prije izbora i 2 nakon izbora. U skladu sa ovim pravilom osobe koje koriste imovinu vezano za koju postoji administrativna odluka, odluka CRPC-a, ili sudska odluka mogu biti skinuti sa kandidatske liste. Pravilo se isto tako primjenjuje na predstavnike koji obavljaju funkciju ali jos ni jedan nije smijenjen. Prema izvorima OSCE-a uz svakog skinutog kandidata jos nekoliko njih se

dobrovoljno iselilo iz imovine koju su koristili.

12. **Potreba za alternativnim/ nuznim smjestajem:** Uz umjeren uspjeh u nekim područjima vezano za implementaciju imovinskih zakona, alternativni smjestaj sve više postaje problem. On je najukutniji za nezakonite korisnike koji, u skladu sa vazecim imovinskim zakonima nemaju pravo na alternativni smjestaj kada su delozirani, a ako su raseljena lica imat će pravo na to u skladu sa *Zakonom o izbjeglicama i raseljenim licima*. U nekim područjima, a naročito u Sarajevu, lokalni organi vlasti nisu voljni da ponude alternativni smjestaj nezakonitim korisnicima koji su raseljena lica uprkos njihove zakonske obaveze da to urade. U slučajevima kada delozirane osobe spadaju u ugrozene kategorije stanovništva uključujući bivse logorase, žrtve silovanja ili druge za koje povratak možda nije održiva opcija, ovo otkriva potrebu za stambenim jednicima za humanitarne svrhe. Neke općine su se nedavno obratile međunarodnoj zajednici koja insistira na implementaciji imovinskih zakona i zvanicno zatražile jednogodišnje produzenje prava privremenih korisnika zbog ocitog nedostatka alternativnog smjestaja.
13. **Privremena sekundarna dodjela stanova:** Ima indikacija da u cijeloj BiH postoji zloupotreba općinskih stambenih fondova koji bi se inace mogli koristiti za alternativni smjestaj. Postoje izvjestaji da, na primjer, u Sarajevu organi nadležni za stambena pitanja osiguravaju sekundarnu smjestaj ljudima koji ne ispunjavaju kriterije definirane u zakonima. U mnogim općinama postoje indikacije da se dostupni stambeni fond dodjeljuje dužnosnicima i drugim uticajnim osobama prije nego se koristi za smjestaj iz humanitarnih i socijalnih razloga.
14. **Granicna policija kao nezakoniti korisnik:** Granicna policija u **Trebinju** (RS) radi u jednoj privatnoj kući koju posjeduje i za koju je u skladu sa zakonom raseljeno lice bosnjačke nacionalnosti podnijelo zahtjev

za povrat. Nakon mnogih pokušaja međunarodne zajednice u Trebinju da riješi problem, jedinica policije je izmjestena 26. aprila 2000. godine i sad je iznajmila nove prostorije cije vlasnistvo se ne osporava.

15. **Budzeti odjela nadležnih za stambena pitanja/OMI-ja su i dalje neadekvatni:** Međunarodna zajednica je i dalje uključena u budžetske procese lokalnih organa nadležnih za stambena pitanja. Jos uvjek u budžetima se ne osiguravaju resursi potrebni za ispunjavanje obaveza vezanih za implementaciju imovinskih zakona, kao i da bi se osigurala privremena rjesenja za one koji su raseljeni bez krsenja prava drugih.
16. **Federacija nije isplatila kompenzaciju vlasnicima na Livno-Glamoc poligonu:** Uprkos ponovljenih zahtjeva vlasnika imovine, organi vlasti Federacije do sada nisu osigurale placanje velikoj vecini vlasnika cija imovina je obuhvacena postupkom eksproprijacije radi izgradnje Livno-Glamoc poligona. Eksproprijacija obuhvata zemljiste u posjedu otprilike 250 registrovanih vlasnika (ukupan broj je oko 700 vlasnika), a cija imovina je smjestena u blizini vojnog centra za obuku u Livnu i Glamocu (Kanton broj 10). Do danas, Federacija je odvojila 250.000 KM za nadoknadu vlasnicima imovine ali je tu nadoknadu isplatila samo trojici vlasnika. Dana 29. novembra 1999. godine Dom za ljudska prava je izdao Privremene mjere u ime 11 podnositaca zahtjeva naredjujući Federaciji da se "uzdrzi od bilo kakvih aktivnosti posebno nastavka vojnih vježbi koje bi dalje uzrokovale dalju stetu na imovini podnositaca zahtjeva." Samo u aprilu mjesecu, još 46 slučajeva vlasnika cija je imovina obuhvacena je dostavljeno Domu za ljudska prava.

Pravo na povratak/Povratak i incidenti vezani za povratak

"Ovaj dio Izvjestaja stavlja poseban akcenat na informacije vezane za povratak a koje su znacajne iz perspektive ljudskih prava"

Opće informacije:

17. **Povecanje broja manjinskih povrataka:** U toku prva tri mjeseca 2000. godine ukupno je registrovano 7.377 manjinskih povrataka u cijeloj Bosni i Hercegovini. To predstavlja cetverostruko povecanje u poređenju sa istim periodom prosle godine kada je registrovano samo 1.700 manjinskih povrataka.
18. **U Federaciji usvojeni zakoni u raseljnim licima:** Dana 21. Marta 2000. Godine 2000. Godine, Dom naroda u Federaciji je usvojio *Zakon o raseljenim-prognanim osobama i povratnicima u Federaciju Bosne i Hercegovine*. Usvajanje ovog zakona znaci da su sada na snazi i državni i entitetski zakoni koji omogucavaju entitetskim ministarstvima za izbjeglice i raseljena lica da pocnu ponovnu registraciju. Tako će se odrediti broj osoba u BiH koje još uvijek trebaju trajno rjesenje svog statusa raseljenog lica.

U Republici Srpskoj:

20. **Povecane tenzije u istočnom dijelu Republike Srpske:** Tenzije su bile u porastu kako se proces povratak ubrzao i kako je do njega doslo u područjima koja su ranije bila zatvorena za povratak. U februaru je UNHCR izvijestio o povecanim tenzijama u **Zvorniku**, u Janji (općina **Bijeljina**) i Koraju (općina **Lopare**). U Koraju, sigurnosi uvjeti su se pogorsali i rezultirali u nekoliko incidenta. U februaru, u Janji su desili su incidenti u kojima su bacane bombe kao i drugi incidenti nakon kojih je doslo do ozbiljnih tenzija izmedju zajednice bosnjačkih povratnika i raseljenih Srba.
21. Dana 1. februara pocelo je ciscenje kuća u Konjević Polju i Pobujama u općini Bratunac što je bio prvi korak u procesu povratka u **Bratunac**. Nije bilo izvjestaja o incidentima uprkos cinjenice da je vecinu dana broj učesnika prelazio 100 učesnika. Druga faza je pocela 26. februara uz to da je još 77 glava domaćinstava uzelo ucesce u aktivnostima ciscenja. Lokalna policija je

nadgledala ove radove. I u općini **Vlasenica** su prvi koraci u procesu povratka poceli 19. februara kada je otprilike 250 osoba pocelo sa ciscenjem kuća (otada se broj znacajno smanjio). Krajem marta u **Srebrenicu** se vratio prvi Bosnjak (stariji muškarac).

22. U **Prnjavoru** je u mjesecu martu zabiljezeno nekoliko incidenata usmjerenih protiv Bosnjaka. Dana 12. marta minirana je radnja jednog Bosnjaka; 12. marta minirana je kuća jednog povratnika; 21. marta eksplodirala je rucna bomba za vrijeme dok su povratnici cistili imanje; 26. marta kamenovana je jedna bosnjacka kuća. Lokalna policija je prvo bitno smatrala da su incidenti bili izazvani "arognatnim i provokativnim ponasanjem povratnika", međutim, u aprilu su uhapsena 3 mladica, koji su prema navodima priznali da su bili umijesani u ove incidente, ali su kasnije oslobođeni.
23. U mjesecu aprilu, broj ovakvih samoorganizovanih povratak raseljnih lica bosnjačke nacionalnosti iz Kantona Sarajevo u predratna mjesta stanovanja u općinama u RS se povećao. Do povratka cesto dolazi bez icije pomoci a povratnici zive u rusevinama svojih predratnih domova. U selu u MZ Miljevina, općina **Foca/Srbinje** od 1. aprila se vratilo nekih 100 do 150 osoba. Nastanili su se u satorskim naseljima na sedam lokacija, i otpoceli su sa ciscenjem porušenih kuća i zapuštenih polja. Nisu zabiljezeni incidenti u vezi sa sigurnoscu ovih ljudi. Prvi samoorganizovani povratak u **Zepu** izvršen je 20. aprila. Dvadeset devet raseljenih osoba sa područja Sarajeva vratilo se u cetiri sela, a 20 osoba je prenociло. Drugi samoorganizovani povratak u **Rogaticu** izvršen je 27. aprila. Vise od 100 osoba se najavljenog dana pridružilo konvoju a većina je koristila ovu priliku za obilazak svoje uništene imovine. Otprilike 45 osoba je ostalo u tri sela pod satorima.
24. Tokom aprila otprilike 350 (250 prenociло) osoba posjetilo je selo Cela, Gomjenicu i Trnopolje u općini

Prijedor, a prenocili su u satorima. Sedamnaest glava domaćinstava vratio se iz Sanskog Mosta u selo Bastasi blizu **Banje Luke**. Ovo je prvi put da se grupa gradjana bosnjacke nacionalnosti vraća u općinu Banja Luka. Glavni pokretac nedavnog povratka u Bastase je poboljsana implementacija imovinskih zakona u **Sanskom Mostu**. Dana 20. aprila, općinski vijećnici bosnjacke nacionalnosti su uselili u **Srebrenicu**, u dva objekta koje je obnovila jedna nevladina humanitarna organizacija.

25. Tokom aprila, došlo je do nekoliko incidenta u vezi sa imovinom osoba manjinske nacionalnosti. Zapaljena su ulazna vrata jedne kuće pripadnika manjinske nacionalnosti u urbanom dijelu **Pala**. Jedan povratnik, koji se bio vratio kako bi se uvjerio u sigurnosne uslove, dobijao je prijeteće telefonske pozive tokom noci. U jednom drugom incidentu usmjerenom na povratnike pripadnike manjina u ruralne dijelove Pala, bacena je rucna bomba otprilike 300 m od tek obnovljene kuće povratnika, a kroz krov je ispaljen puscani hitac. Sve incidente istazuju IPTF i lokalna policija.
26. Dana 9. aprila 2000. godine, rano ujutro, bacena je eksplozivna naprava na Merhamet (lokalna nevladina humanitarna agencija) u **Kotor Varosi**, nanoseći stetu na fasadi objekta kao i na vozilima Merhameta. Niko nije povrijedjen. Prema IPTF-u, lokalna policija je tog istog dana privela dvije osumnjičene osobe. Međutim, nakon ispitivanja su pustene. Lokalna policija je ispitala još 20 osoba i istraža se nastavlja.
27. Dana 10. aprila, sef OMI u **Bijeljini** je izboden nozem i zadobio je teske tjelesne povrede. Istraža je utvrdila da je napadac raseljena osoba iz Tuzle, koja je bila nezadovoljna nacinom na koji je OMI radio na njegovom predmetu. Pocinilac je uhapsen i osudjen na 60 dana zatvora. ŠVidi stav 9 gore za opis ostalih incidenta u vezi sa smjestajem. Ć

U Federaciji:

29. ***Granicni spor oko Tiskovca rjesen***: Prema Sporazumu o drzavnoj granici izmedju BiH i Hrvatske, hrvatski kontrolni punkt, koji je omemoao slobodu kretanja povratnika u selo **Tiskovac**, koje se nalazi na najjužnijem dijelu teritorije Kantona br. 1 Švidi izvjestaj [HRCC iz septembra 1999. godine, stav 17](#) Ć, nalazi se na hrvatskom a ne na bosanskom teritoriju. Sesnaest povratnika srpske nacionalnosti koji se se vratili u ovo selo je sada prijavljeno kod općinskih organa u Bihacu, te mogu uglavnom slobodno prelaziti iz područja u područje preko kontrolnog punkta. Hrvatska policija trenutno uglavnom omogucava gradjanima BiH i stanovnicima Tiskovca (povratnicima i posjetiocima) prelazak preko kontrolnog punkta u toku dana. Dana 25. aprila, preko punkta je dozvoljen prelazak sedmorici posjetilaca iz Beograda, jer je svaki mogao dokazati status predratnog mesta stanovanja u tom području. Lokalna policija, drugi lokalni organi, ugavaraci i druge agencije i dalje ne mogu prelaziti punkt, što sprecava neophodnu rekonstrukciju i drugu potencijalnu pomoć.
30. U toku februara ulazu se napori na delozaciji stanovnika "mudzahedina" iz mesta Bocinje (u općini **Maglaj**), nakon sto je CRPC donio 180 rjesenja o imovinskim zahtjevima stanovnika tih sela srpske nacionalnosti. Naredni korak koji treba poduzeti je deloziranje privremenih stanara, koji ne samo da blokiraju povratak raseljenih osoba srpske nacionalnosti nego i indirektno sprecavaju povratak gradjana bosnjacke nacionalnosti na imovinu koju trenutno zauzimaju raseljene osobe srpske nacionalnosti.
31. U mjesecu aprilu doslo je do ubrzanja spontanih povrataku u Kanton br. 1, posebno u općine **Kljuc i Bosansku Krupu**, koje su bile područja u koja se vratio veoma mali broj ljudi od 1996. godine. Vise od 50 gradjana srpske nacionalnosti se vratio u Kljuc a postoje indikacije da slijedi povratak mnogo veceg broja

ljudi i iz RS i SRJ. Također je porastao broj obilazaka kuca u svrhu ciscenja i sjetve.

32. ***Studija o pracenju stanja povratnika: Izbjeglice koje se vraćaju u Kanton Tuzla, Bosna i Hercegovina:*** U januaru 2000. godine, UNHCR je izradio studiju o stanju povratnika u Kanton 3 (Kanton Tuzla) koja je ciljana na nedavne repatrije (i povratnike i raseljene osobe), koji su uglavnom raseljeni sa teritorije RS, stanovnike tranzitnih centara i Rome. UNHCR je obavio 226 razgovora o pitanjima koja se odnose na sigurnost, prijavu prebivalista i izdavanje dokumenata, zaposljavanje, obrazovanje, dostupnost socijalnih usluga, penzije i dostupnost javnih usluga. UNHCR je utvrdio mnoga područja gdje postoji zabrinutost u pogledu osiguranja održivosti povratka. Od cetvrtine ispitanika je traženo da plaćaju ratni porez, bilo u toku boravka u inostranstvu bilo pri povratku u BiH. Izuzetno mali procenat (3%) ispitanika je obezbijedilo zaposlenje od kada su se vratili, dok je odgovarajuće visok procenat navelo da im je zaposlenje trentuno osnovna briga. Od ispitanika koji ispunjavaju uslove za penzionisanje, 34% nije bilo u mogućnosti ostvariti penziju a 26% ispitanika je navelo da ima problema sa dobijanjem struje, telefona i/ili vode.
33. Postoji nekoliko pitanja koja su posebno hitna za romsku populaciju. Nivo povjerenja Roma u policiju je veoma nizak. Stopa zaposlenosti Roma koji su bili ispitani bila je manja od 2% a ucesce romske djece u obrazovnom procesu je svega 9%, za što mnoge porodice nalaze razlog u finansijskim teskocama te ih stoga ne mogu slati u školu.
34. Od ispitanih osoba koje zive u tranzitnim centrima, otprilike 50% spada u izuzetno ugrozene osobe (EVI), od kojih veliki dio nije u mogućnosti vratiti svoju imovinu, a niti jedna od ovih osoba nema zaposlenje.
35. ***Studija o položaju spolova: "Obeshrabrujuci izgledi - zene priпадnice manjinskih naroda: prepreke njihovom***

povratku i reintegraciji": UNHCR je u aprilu (uz pomoc OHCHR-a) izradio izvjestaj o trenutnoj situaciji i konkretnim preprekama koje stoje pred povratkom i integracijom i sa kojima se suocavaju zene raseljena lica i povratnici. Predmet ove studije su porodice u kojima je nosilac domaćinstva zena, neudate zene i izuzetno ugrozene zene bez obzira na nacionalnost.

36. ***U studiji su utvrđene tri konkretne prepreke za povratak zena iz kategorija koje su ispitane:*** (1) nepostojanje porodične ili drustvene podrške, (2) osobna sigurnost, i (3) psihološka trauma. Uglavnom je utvrđeno da je njihov strah od povratka (bez obzira da li je opravdan ili ne) uvecan nepostojanjem porodične ili drustvene podrške ili psihološkim traumama. Sto se tice dostupnosti pomoći za obnovu objekata, utvrđeno je da ne postoje zajednički (za cijelu BiH) kriteriji za primaocu pomoći za obnovu. Cesto nije bilo jasno da li se zene određuju kao prioriteti ili se zanemaruju u slučajevima davanje ove vrste pomoći, niti cak da li se ta pomoć jednako rasporedjuje. Iznesena je posebna zabrinutost povodom principa "sredstva nakon povratka", koji može staviti u neravnopravan položaj one osobe kojima je potrebna pomoć u cuvanju djece, ženama samicama ili starijim i/ili nepokretnim ženama. Sto se tice povrata imovine, u izvjestaju se izrazava pohvala za ozbiljne napore koji se ulazu kako ugrozene zene ne bi bile prepustene sebi, bilo u pogledu pracenja delozacija, dodjeljivanja alternativnog smještaja ili preraspodjele nepotrazivanih stanova.
37. Druga pitanja, kao što je gonjenje optuzenih za ratne zločine, zadovoljavajuća spolna i nacionalna zastupljenost u policijskim snagama, dostupnost i kvalitet zdravstvene zaštite, mogućnosti zaposljavanja i dostupnost obrazovanja i strucnog usavršavanja, također su bila razmatrana kao faktori koji uticu na potencijal za povratak i/ili integraciju. U izvjestaju je utvrđeno da će zene, ukoliko ne dodje do pomaka, i dalje biti

marginalizirane a njihov potencijal za povratak i/ili integraciju doveden u pitanje.

38. U skladu sa *Platformom za djelovanje iz Bejinga*, ovom se studijom veoma preporucuje aktivna i vidljiva politika usmjerenja perspektive razvoja položaja spolova u svaku politiku i programe na kojima rade i međunarodni faktori i lokalne vlasti radi procjene uticaja odluka na zene, odnosno muškarce. U studiji se također preporucuje unapredjenje kolektivnih programa za povratak, uključivanjem porodica u kojima je zena nosilac domaćinstva i zena samica u programe za povratak ostalih porodica, da bi se na taj način umanjio strah od povratka, koji su pokazale mnoge ispitane zene, kao i dala drustvena podrška onima koji se slobodno i istinski odluce na povratak. Pored toga, iako se konstatira potreba da se nastavi sa promoviranjem i pruzanjem podrške manjinskom povratku, također će biti potrebno iznaci i druga trajna rjesenja, kao što je integracija i naseljavanje u lokalnoj zajednici, za one koji se ne mogu vratiti iz valjanih razloga ili one koji se ne zele vratiti.

Vladavina prava provodjenje zakona i sudstvo

Provodjenje zakona :

36. **Krsenja ljudskih prava od strane policije:** Dana 1. marta 2000. godine, javni tuzilac iz Sokoca podigao je optuznice protiv devet bivših policajaca RS zbog navoda o nezakonitom ponasanju u toku istrage ubistva zamjenika načelnika Centra javne bezbjednosti Pale, Srdjana Knezevića, u avgustu 1998. godine. Među optuzenima se nalazi bivši sef uniformirane policije MUP-a RS, Ljubisa Šavić, sef krim sluzbe CSB Pale, Spasoje Čamur i načelnik CSB Pale, Momir Vučović. Ukupno gledajući, navodi optuznice za ovih devet optuzenih su: nezakonito lisavanje slobode, uzimanje izjava pod prisilom, maltretiranje za vrijeme vršenja službene dužnosti,

nezakonit pretres, nepruzanje pomoci i djelo neovlascenog fotografiranja. Bivsi sef uniformirane policije MUP-a RS je optuzen za sva gore navedena djela, izuzev neovlascenog fotografiranja. Nakon neovisne istrage koju je proveo UNMIBiH/IPTF, utvrđeno je da je sedam optuzenih ucestvovalo u nezakonitom lisavanju slobode i mucenju i maltretiranju cetrnaest osumnjicenih osoba i svjedoka. Od nekoliko privedenih su takodjer iznudjena priznanja i tjerani su da potpisuju inkriminirajuce izjave Švidi Javni izvjestaj UNMIBiH-HR0-a 1/99, vanjska distribucijač. Gore navedene optuznice predstavljaju pozitivan korak prema sudskoj neovisnosti i policijskoj odgovornosti.

37. ***Trgovina ljudima u svrhu prostitucije***: Dana 12. maja 2000. godine, UNMIBiH i OHCHR su izdali zajednicki izvjestaj "*Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zbirni izvjestaj nakon zdruzenog projekta o trgovini ljudima koji je vodila Misija UN-a u Bosni i Hercegovini i Ured visokog komesara za ljudska prava*". U izvjestaju se objasnjava rad medjunarodne zajednice na rastucim problemima trgovine u Bosni i Hercegovini i sastoje se od pregleda zabilježenih incidenata u vezi sa ovom trgovinom u vremenskom periodu od otprilike 18 mjeseci. Izvjestaj daje kontekst u kojem se problem javlja i ilustrira onaj dio kojim se bave državni faktori najviše nacin rada policije i sudova i utvrđivanje nedostataka. Njime se takodjer odgovornost pridaje državi u rjesavanju ovih problema, te ilustrira kako se na praktican i stvaran nacin može iskoristiti okvir ljudskih prava u borbi protiv ozbiljnih kršenja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.
38. U periodu izmedju marta 1999. godine i marta 2000. godine, UNMIBH je identificirao 40 slučajeva trgovine ili moguce trgovine ljudima, gdje su predmet trgovine bile 182 zene. Otkrivene su takodjer i mnoge druge zene koje su se nasle u sličnim okolnostima a koje nisu zeljele pomoći. BiH je postala znacajno odredište za zene

koje se dovode kao predmet trgovine iz istocne Evrope. Medjutim, postoji malo dokaza u prilog tome da je Bosna i Hercegovina tranzitna zemlja (za razliku od izbjeglica, azilanata ili nezakonitih migranata). Istrazivanje koje je provedeno nije se konkretno fokusiralo na trgovinu zenama prema vani ali se cini da BiH nije veliki izvor za ovakvu djelatnost.

39. Prema izvjestaju, drzavni organi su uglavnom radili na gonjenju zrtava a ne zastiti njihovih prava, i ne gone se trgovci zenama i svodnici. U sudskim postupcima, zrtvama su cesto bila uskracivana osnovna prava na odbranu i usluge prevodioca. Organi u potpunosti ne razumiju kompleksnosti trgovine ljudima i ne shvataju koji opseg ona ima. Provodjenje zakona se cesto zanemaruje, bilo otvoreno bilo cutanjem ili nedjelovanjem, a agencije za provodjenje zakona ne suradjuju djelotvorno ni preko internih ni preko medjunarodnih granica. Medjutim, izgleda da postoje dokazi da agencije za provodjenje zakona i drugi relevantni organi zele da dobiju sira saznanja o ovim pitanjima i da se usmjere na lokalne predstavnike ovih aktivnosti na trgovini ljudima, kao i da se pozabave aspektom ove trgovine koji spada pod organizirani kriminal.
40. **Krivicna djela seksualnog zlostavljanja i nedjelovanje policije:** S nesmanjenom ucestaloscu dolaze uznemirujući izvjestaji o nedjelovanju policije u slučajevima nasilja u porodici i seksualnog zlostavljanja, kako ilustruju dva slučaja koja su se desila nedavno. U prvom slučaju, policajac iz Centra javne bezbjednosti Zvornik je optuzen za silovanje dvije djevojke. Otac je prijavio incident u lokalnoj policijskoj stanici ali dezurni policajci nisu zaprimili tuzbu. Kada je policija konačno ispitala zrtvu, dozvolilo se inkriminiranom policajcu da bude prisutan u prostoriji. UNMIBiH je zahtijevao da CSB proveđe nezavisnu istragu. U Kantonu br. 4, policajac je prekinuo ponocni poziv kcerke koja je zvala policiju u

pomoc jer je otac prijetio majci nozem. O ovom pozivu ne postoje nikakvi tragovi. UNMIBiH je pozvala na istragu i disciplinski postupak protiv dezurnog policajca.

41. **Registracija osoblja za provodjenje zakona:** Projekat UNMIBiH/IPTF-a na registraciji i izdavanju dozvola osobama koje rade na provodjenju zakona u cijeloj Bosni i Hercegovini je uznapredovao u toku posljednjeg kvartala. U sklopu ovog projekta, registrirani su svi policajci i onda su provedene provjere u smislu kvalifikacija i ostalih potrebnih uslova, nakon cega se onima koji zadovoljavaju minimalne uslove izdaje privremena dozvola obavljanja policijskih duznosti i identifikaciona kartica. Do sada je registrirano 8.293 osobe (3.353 u RS i 4.635 u Federaciji). Proces registracije je okoncan u Kantonu 9 i CSB Foca, gdje je privremenu dozvolu za obavljanje policijskih duznosti u Bosni i Hercegovini dobilo 2.295 pripadnika policije. Cetrtdeset pripadnika nije dobilo dozvole jer nisu ispunjavali minimalne zahtjeve. Proces registracije se nastavlja u drugim kantonima i CSB-ima. U Republici Srpskoj registrirano je osoblje Ministarstva unutrasnjih poslova Banja Luka, CSB Banja Luka, CSB Foca, CSB Trebinje i Policijska akademija RS. U Federaciji je registrirano osoblje Kantona 6, 7, 8 i 9. Pored toga, registrirano je i sve osoblje Distrikta Brcko. U toku su provjere kvalifikacija i ostalih uslova.
42. **Akademije u RS i Federaciji:** Nastavlja se izbor polaznika manjinskih nacionalnosti policijskih akademija i u RS i u Federaciji, odnosno u Banjoj Luci i Sarajevu. Cilj ovog procesa je postići adekvatnu zastupljenost manjina u obje akademije. Na posljednjem testiranju koje je odrzano na akademiji u RS (februar 2000. godine) 82 polaznika je polozilo test i odabранo je za obuku (59 Bosnjaka, 5 Hrvata i 15 Srba). U toku perioda za koji se sacinjava ovaj izvjestaj, na akademiji na Vracama u Sarajevu, Federacija, diplomiralo je 106 polaznika. Studij su poceli u aprili 1999. godine, polozili sve

testove i zavrsili cijelu obuku. Ceremonija urucivanja diploma je odrzana 26. aprila 2000. godine za 106 polaznika akademije na Vracama u Sarajevu. Od 106 polaznika, 59 su Srbi, 28 Hrvati, 8 Bosnjaci i 13 iz reda ostalih.

Reforma sudstva:

44. **Vazni koraci prema nezavisnom i nepristrasnom sudstvu:**

Cilj stvaranja nezavisnog i nepristrasnog sudstva je unaprijedjen u periodu izvjestavanja usvajanjem od strane Narodne skupštine 25. aprila Zakona o sudovima i sudskoj funkciji i Zakona o tuzilackoj funkciji. Ovim zakonima se regulira nacin izbora i smjene sudija i tuzilaca. U Federaciji je 17. maja Visoki predstavnik stavio na snagu Zakon o sudskoj i tuzilackoj funkciji. Nakon konacnog usvajanja i implementacije, ovim zakonima ce se obezbijediti odgovarajuca kvalifikovana i nepoliticka struktura za imenovanje i razrjesenje sudija i tuzilaca i postaviti jedinstveni standardi za profesionalno obavljanje duznosti. Takodjer ce postojati i period revizije u toku kojega ce svi tuzioci i sudije koji su trenutno na položaju a koji ne ispunjavaju postavljenje profesionalne standarde postavljene u zakonu ponovo biti preispitani.

45. **Instituti za obuku sudija i tuzilaca:** Zakoni o osnivanju takvih instituta su trenutno u fazi izrade u oba Entiteta uz pomoc strucnjaka Vijeca Evrope i OHR-a. Nacrti zakona su razmatrani na sastanku predstavnika dvaju Entiteta u Strasbourg 21. i 22. februara 2000. godine. Na ovom sastanku je takodjer osnovan i Privremeni medjuentitetski koordinacioni odbor za obuku sudija i tuzilaca. Ovaj Odbor se sastajao na razlicitim lokacijama u oba Entiteta u martu, aprilu i maju, radi daljeg razmatranja i izrade predlozenih nacrtta zakonskih akata.

Na sastanku odrzanom u Nemu 3. i 4. maja 2000, Privremeni odbor i visoko rangirani clanovi sudstva i

tuziteljstva u BiH su se konacno slozili o strukturi i sadrzaju ovih nacrta. Entitetska ministarstva pravde ce pripremiti finalne verzije.

47. ***Neformalna pravna saradnja izmedju SRJ i Republike Srpske u slucaju eventualnih krsenja Evropske povelje o ljudskim pravima:*** Cini se da poziv upucen dvojici novinara magazina "Reporter" u februaru da daju izjave pred općinskim sudom u Banja Luci, a po zahtjevu suda iz SRJ, predstavlja krsenje Evropske konvencije o ljudskim pravima. Ovo bi takodje moglo predstavljati krsenje slobode izrazavanja unutar nadleznosti BiH. Protiv oba novinara podnesena je krivicna prijava u skladu sa članom 157. *Krivicnog zakona SRJ*, za djelo narusavanja ugleda SRJ javnim ismijavanjem. Općinski sud u Banja Luci se jednostavno povinovao zahtjevu za saradnjom i nije izrazio stajaliste u pogledu sadrzine slučaja, te se postavlja pitanje ispravnog metoda sudske saradnje medju državama. Oba novinara su ispitana na osnovu člana 146. *Zakona o krivicnom postupku Republike Srpske*, koji regulise saradnju izmedju sudova na domaćem, ne na međunarodnom nivou. Zabrinjavajuće je sto izgleda da, ukoliko dvojica novinara budu osudjena, sud iz SRJ bi mogao izdati nalog za hapsenje direktno organu koji je nadlezan za hapsenje u RS, zaobilazeci angazman suda. To bi bilo u suprotnosti sa *Zakonom o krivicnom postupku RS*, kao i sa *Ustavom BiH i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima*.
48. ***Studije pokazuju da organi vlasti u RS općenito primjenjuju revidirane zakone o amnestiji:*** Istrazivanje koje je izvrsio UNMIBH-JSAP pokazuje da sudovi u RS općenito postuju odredbe amandmana na Zakon o amnestiji iz jula 1999, kojima su se zakoni doneseni 1996. doveli u sklad sa odredbama Aneksa VII Daytonskog sporazuma. U martu 2000. godine sest JSAP timova je izvrsilo uvid u rad 16 sudova u RS u pogledu amnestije u općinama, uključujući Banja Luku, Novi Grad, Prijedor, Doboj i Nevesinje. Oni su dosli do zaključka da su sudovi

opcenito primjenili zakon i da su osobe koje su izbjegavale mobilizaciju i dezeretri uglavnom amnestirani, uz nekolicinu izuzetaka. Vazno je medjutim istaci da JSAP nije bio u mogucnosti izvrsiti uvid u rad svih sudova, i da nalazi nisu sveobuhvatni. Uskoro ce biti izdat potpuni izvjestaj.

49. **Multietnicki sudovi u Hercegovacko-neretvanskom kantonu:**

Nakon mnogobrojnih intervencija medjunarodne zajednice, predsjednik suda kantona 7. je potpisao odluku o imenovanju sudija 9 općinskih sudova u kantonu. Izabрано je 70 kandidata uz osiguranje multietnickog sastava svih sudova u skladu sa popisom iz 1991.

50. **Vladavina zakona dovedena u pitanje u kantonu 10:**

Situacija u kantonu 10, narocito u Livnu i Drvaru, je i dalje problematicna. Lokalno sudstvo i tuzilastvo nije bilo u stanju, ili nije zeljelo, ispuniti osnovne uslove neophodne za vladavinu zakona. Nekompetentnost, odlaganje i diskriminacija na etnickim osnovama karakterisu provodjenje pravde. Pokusaji federalnih organa i medjunarodne zajednice da popravi ovu situaciju su docekani sa nekooperativnoscu, u mnogim slucajevima i direktnom opstrukcijom, tako da i ono malo povjerenja javnosti u sudske organe rapidno opada. U pokusaju da se smanji sloboda odlucivanja i da se poboljsa ucinak, medjunarodna zajednica je stavila sudstvo u kantonu 10 na probu i razmatra dodatne korake u cilju osiguravanja vladavine zakona.

Pravo na pravicno sudjenje

Sudjenja za ratne zlocine pred domaćim sudovima::

50. **Djedovic:** Nakon sto je u zatvoru proveo gotovo 3 godine, Ibrahim Djedovic je pusten 27. marta. Dana 27. marta, Kantonalni sud u Sarajevu ga je u obnovljenom postupku oslobođio svih optuzbi zbog nedostatka dokaza. Djedovic je prvobitno, godine 1998. osudjen za ratne zlocine na 10 godina zatvora. Kasnije je Vrhovni sud Federacije

ponistio ovu presudu. Smatra se da je Djedovic bio jedan od najvisih oficira pod Fikretom Abdicem, koji je tokom rata izmedju 1992. i 1995. u bihackom dzepu unilateralno proglašio autonomnu pokrajinu Zapadna Bosna, podijelivši time bosnjaku zajednicu. Djedovic je uhapsen u maju 1997., nakon što je na izborima 1996. izabran u Parlament Federacije.

51. U slučaju Golubović, u kojem se trojici Bošnjaka sudi pred Kantonalnim sudom u Mostaru za navodno ubistvo četveroclane srpske porodice 1992. godine, predsjednik sudskog vijeca je naložio ekshumaciju da bi se ispitala tijela porodice Golubović. Ekshumacija je izvršena 6. maja. Tuzilac je do sada saslusao 12 svjedoka, a branilac nijednog. Pretpostavlja se da kada se finaliziraju nalazi autopsije, slučaj će biti spremn za završnu rijec.

52. **Mjesni sud u Mostaru osudio 5 Hrvata za ratne zločine:** Dana 31. marta, Kantonalni sud u Mostaru je izdao nalog za hapsenje pet bivših vojnika HV-a zbog osnovane sumnje da su pocinili krivично djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika. To je za posljedicu imalo ostavku kantonalnog ministra unutarnjih poslova (koji je bio bosanski Hrvat), i trojice načelnika policije u dijelovima Mostara koje kontrolisu bosanski Hrvati. Policija je odbila da provede naloge za hapsenje. Ministarstvo unutrasnjih poslova je na kraju formiralo specijalnu jedinicu s ciljem hapsenja petorice optuženih mostarskih Hrvata koji su i dalje u bijegu.

Ostala sudjenja koja se ticcu ljudskih prava:

54. **Slučaj Vikalo:** Dana 27. marta, bivši premijer Tuzlanskog kantona Vikalo je proglašen krivim zbog zloupotrebe službenog položaja i osudjen na 26 mjeseci zatvora. Njegov nekadasnji ministar zdravlja i ministar financija su takođe proglašeni krivim i osudjeni na 6, odnosno 12 mjeseci zatvora. Svi su ulozili zalbu na presudu. Ovo je

prvi put da su zvanicnici visokog ranga u BiH osudjeni zbog zloupotrebe sluzbenog polojaja.

55. Dana 14. aprila, Osnovni sud u Doboju je osudio dvojicu Bosnjaka na dvije godine zatvora zbog ugrozavanja javne bezbjednosti bacanjem dvije rucne bombe na skupinu Srba tokom incidenta koji se odigrao 1998. Cini se, medjutim, da su istrazitelji ignorisali cinjenice od kljucnog znacaja u vezi sa ulogom skupine Srba u izazivanju incidenta. Istraga je ponovo otvorena. Bosnjaci su na slobodi dok cekaju odluku o zalbi na presudu.

Medjunarodni tribunal za ratne zlocine

54. **Hapsenja osoba optuzenih za ratne zlocine:** SFOR-ova akcija hapsenja optuzenih za ratne zlocine se nastavlja. Dana 5. marta, snage SFOR-a su uhapsile **Dragoljuba Prcaca**. Prcac je jedna od osam osoba optuzenih za zlocine koji su navodno pocinjeni u logoru Omarska u Prijedoru. On je optuzen zbog postojanja osnovane sumnje da je pocinio krivicna djela ubistva, mucenja, silovanja i nezakonitog zatvaranja bosanskih Muslimana i Hrvata u Omarskoj. Prije rata, Prcac je radio za Ministarstvo unutrasnjih poslova u Prijedoru.
55. Dana 3. aprila, SFOR je uhapsio **Momcila Krajisnika**, bivseg clana Predsjednistva BiH i ratnog saveznika bivseg lidera bosanskih Srba Radovana Karadzica. Krajisnik je bio na zapecacenoj optuznici za ratne zlocine. Prema optuznici, izmedju 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, snage bosanskih Srba pod rukovodstvom i kontrolom Krajisnika, tada rukovodeceg clana Srpske demokratske stranke BiH, su osigurale kontrolu u nekoliko opicina koje su proglašene dijelom RS. On je optuzen za genocid, zločin protiv čovječnosti, krsenja zakona i običaja rata, te za ozbiljna krsenja Zenevskih konvencija (uključujući ubistvo, ubistvo s predumisljajem, istrebljenje, saucesnistvo u genocidu, deportacije, i necovjecna djela). On je do po rangu

najvisi političar kojem se sudi pred Haskim tribunalom.

56. Dana 22. aprila, SFOR je uhapsio **Dragana Nikolicu**, koji je tokom rata bio zapovjednik logora **Susica** u općini Vlasenica. Nikolic je zbog svojih djela i propusta kao i zbog djela svojih potčinjenih u vrijeme kada je bio zapovjednik logora, optuzen za zločine protiv čovjeknosti, kršenja zakona i običaja rata, i ozbiljna kršenja Zenevskih konvencija.
57. SFOR je u proteklih 6 mjeseci uhapsio 7 osoba optuzenih za ratne zločine, a ukupan broj osoba koje je uhapsio SFOR je 20.
58. ***Sudjenja Medjunarodnog tribunala koja su u toku:*** Dana 28. februara otpocelo je sudjenje **Kvocki, Kosu, Radicu i Zigicu**. Ova četvorica su optuzeni za kršenja zakona i običaja rata i za zločine protiv čovjeknosti zbog postojanja osnovane sumnje da su pocinili ova krivicna djela u logorima Omarska i Keraterm, u kojima je bilo zatvoreno više od 3000 bosanskim Muslimanima i Hrvatima iz općine Prijedor, od kojih su mnogi ubijeni, seksualno napastrovani, muceni i tuzeni.
59. Dana 20. marta otpocelo je sudjenje **Kunarcu, Kovacu i Vukovicu**. Oni su optuzeni za zločine protiv čovjeknosti i kršenja zakona i običaja rata. Optuznica uključuje brojna i sistematska seksualna napastrovana i silovanja žena u Foci nakon što su je zauzele srpske snage 16. i 17. aprila 1992.
60. Dana 3. marta, prvostepeno sudske vijeće I je osudilo bosanskog Hrvata **Tihomira Blaskica** na 45 godina zatvora zbog toga što je "osobno naredio znatan broj napada i nije spriječio ili kaznio zločine koje su pocinili njegovi podredjeni". General Blaskic je po rangu najviši vojni zapovjednik kojeg je Tribunal do sada osudio. Tribunal je ovom presudom po prvi put utvrdio da je hrvatsko-bosnjački sukob u srednjoj Bosni bio medjunarodnog karaktera zbog obimne intervencije Republike Hrvatske. Blaskic je ulazio zaštu na presudu Tribunala.

61. Dana 21. marta doslo je do dugo ocekivanog prebacivanja **Mladena Naletelica-Tute** iz bolnice u Zagrebu u pritvor Tribunala. Naletelicu ce se suditi zajedno sa **Vinkom Martinovicem-Stelom** koji je u pritvor Tribunala prebacen 9. avgusta 1999.

Nestale osobe/Ekshumacije

62. ***Masovna grobnica u Zvorniku pokrivena smecem***: Vlasti u Zvorniku su nastavile odlagati smeće iz cijele općine na privatno zemljiste u dolini Sultanovici u blizini Zvornika (vidi Izvjestaj HRCC od oktobra, stav 20.). Na ovoj lokaciji se takodje nalaze cetiri sekundarne grobnice iz srebrenickog masakra, i vjeruje se da se u cetiri odvojene grobnice ispod i oko smeća nalazi oko 320 tijela. Kamioni općinskog komunalnog preduzeca dnevno odloze izmedju 30 i 35 tovara smeća koje polako tinja, potencijalno izazivajući nepopravljivu stetu tijelima koja se nalaze ispod njega, i time unistavajući dokaze koji se trebaju koristiti u buducim sudjenjima za ratne zlocine u vezi sa srebrenickim masakrom. Dva povratnika obnavljaju kuće u blizini deponije. Iako su lokalni organi u Zvorniku pristali da prestanu sa odlagajnjem smeća u junu, i da koriste drugu lokaciju, te da odvezu smeće koje se trenutno nalazi u Sultanovicima, ostaje da se vidi da li će ova obecanja biti ispostovana.

Ekonomski i socijalni prava

63. ***Reduciranje ekonomskih prava zbog diskriminacije u procesu privatizacije***: Vezano za proces privatizacije u Federaciji i u RS javila su se brojna pitanja u vezi sa postivanjem ljudskih prava. Oba entiteta su usvojila programe koji indirektno daju znatnu prednost članovima vladajuće etnicke skupine. U RS, povecanje broja Srba kojima je dozvoljeno da učestvuju putem uspostavljanja kategorija učesnika u procesu privatizacije koji su po

definiciji iskljucivo Srbi je rezultiralo smanjenjem vrijednosti vaucera koji pripadaju Bosnjacima/Hrvatima. To znači da nije vjerovatno da će Bosnjaci preuzeti kontrolu nad mnogim odnosno bilo kojim preduzecima koja se prodaju u RS. Očekuje se da će jednonacionalno vlasništvo imati poguban efekat na politiku zaposljavanja u preduzecima. (Potrebno je istaći da je u skladu sa preporukama medjunarodne zajednice Federalna agencija za privatizaciju trenutno obustavila proces velike privatizacije putem tendera. Cini se, međutim, da razlozi obustave nisu u vezi sa gore navedenim pitanjima.)

64. **Krsenje imovinskih prava putem neregularnih revizija:** Takodje postoji zabrinutost da preduzeca koja vrše reviziju ignorisu prava dionicara koji su učestvovali u predratnom procesu djelimične privatizacije nazvanom po tadašnjem premijeru Anti Markovicu. Ovo je pogorsano cinjenicom da su preduzeca koja su predmet privatizacije, a koja nemaju interesa za priznavanje prava dionicara, odgovorna za placanje usluga utvrđivanja vlasništva dionicara firmi za reviziju. Takodje se postavlja pitanje nezavisnosti zalbenih organa zbog toga što ovakve prodaje uticu na vitalne političke i ekonomski interese vladajućih stranaka, i zbog toga što se obaveze prema radnicima u nekim slučajevima ne ispunjavaju.

65. **Odluka Doma za ljudska prava u vezi diskriminacije pri zaposljavanju:** Dana 7. aprila 2000. godine, Dom za ljudska prava je donio odluku u predmetu *Edita Rajic protiv Federacije BiH* (CH/97/50). Gdje Rajic je Hrvatica i nastavnica u Semizovcu kod Vogosce (Federacija), gdje je ostala i radila tokom rata dok je grad bio pod srpskom okupacijom. Nakon reintegracije ovog područja u Federaciju, nije joj omoguceno da ostane na istom poslu, već je od nje zatraženo da podnese prijavu na konkurs za radno mjesto, nakon čega nije zaposlena. Gdje Rajic je pokrenula građansku parnicu koju je izgubila na

prvostepenom sudu uz obrazlozenje da je podnositeljica tuzbe ostala na teritoriji pod kontrolom srpskih snaga i time "se stavila na stranu agresora". Gdja Rajic se zalila na odluku i zahtjevala ustupanje svog predmeta Kantonalnom суду u Sarajevu, ali nista od toga nije učinjeno.

66. Podnositeljica zalbe se zalila da su njena prava prekršena na osnovu clana 6. *Medjunarodne konvencije o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima*, clana *Medjunarodne konvencije o uklanjanjanju svih oblika rasne diskriminacije* i clana 6. *Evropske konvencije o ljudskim pravima*. Dom za ljudska prava je presudio da su prava podnositeljice zalbe prekršena na osnovu gore pomenutog, i da je stvarni razlog za otpustanje bio da gdja Rajic nije presla na teritoriju pod kontrolom Armije Republike BiH zbog cega je neopravdano bila podvragnuta drugacijem tretmanu. Dom, međutim, nije presudio da je podnositeljica zalbe bila predmet diskriminacije zbog cinjenice da je Hrvatica.
67. **Izvjestaj Ombudsmana za ljudska prava o diskriminaciji pri zaposljavanju:** Dana 9. marta, Ured Ombudsmana za ljudska prava je usvojio izvjestaj o zalbi br. 351/97 *Devleta Saric protiv Federacije BiH*. Gdja Saric je Bosnjakinja koja je od 1966. godine radila u osnovnoj školi u Capljini. Godine 1993. gdje Saric je otpustena zajedno sa 10 drugih nastavnika Bosnjaka, uz obrazlozenje da je to zbog njihove sigurnosti. Godine 1996. škola je objavila natjecaj za posao. Zaposleno je 10 nastavnika a prijava gdje Saric je odbijena. Ona je ulozila zalbu skolskom odboru, koja je odbijena na osnovu toga da "Šzbog političkih razloga, nastavnici Hrvati koji govore hrvatski jezik trebaju poducavati hrvatsku djecu, a gdje Saric, u ovim uvjetima, ne može raditi kao nastavnik". Ombudsman je zaključila da je gdje Saric zbog svog porijekla bila predmet diskriminacije u koristenju svog prava na rad, prava na pristup javnoj službi pod općim jednakim uslovima, te u

koristenju svog prava na jednakost pred zakonom u pogledu svog prava na rad.

68. ***Navodna diskriminacija kod zaposljavanja u rudniku zeljezne rude u Prijedoru:*** Nakon pozitivnih rezultata tuzbe Medjunarodne organizacije rada (ILO) protiv preduzeca *Aluminij i Soko* iz Mostara (vidi iduci stav), u februaru je pokrenut slican slučaj. Ovoga puta, na osnovu zahtjeva koji je ulazio Savez nezavisnih sindikata, ILO ispituje slučaj za koji se cini da predstavlja diskriminatorno otpustanje više od 2000 ne-Srba iz rudnika zeljezne rude Ljubija-Prijedor u Prijedoru, RS. Razlozi za otpustanje radnika u ljetu 1992. su bili "zastita proizvodnje i državne imovine". Eventualno ponovno zaposljavanje radnika ne-Srba u Prijedoru bi bilo od ključne vaznosti za održivost znatnog broja povratnika u tom području.

69. ***Novosti u vezi slučaja Aluminij-Soko:*** Vlada Federacije je u februaru zaduzila ministra za socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice koji je odgovoran za pitanja rada, i ministra energije, industrije i rudarstva, da prate implementaciju preporuke ILO iz novembra 1999. Preporuka se odnosi na najzloglasniji slučaj diskriminacije u BiH koji se odigrao u dva preduzeca iz Mostara: *Aluminij i Soko* (vidi izvjestaj HRCC iz januara 2000, stav 76.). Izvjestaj ILO je potvrdio postojanje krsenja Konvencije br. 111 o diskriminaciji kod zaposljavanja i zanimanja, kao i krsenje Konvencije br. 158. o prestanku radnog odnosa.

Prava djeteta:

71. Dana 13. marta Prva djecija ambasada, nevladina organizacija sa sjedistom u Sarajevu, otvorila je S.O.S. telefonsku liniju za djecu koja su zrtve nasilja, koja je otvorena 24 sata dnevno. Ova organizacija također sluzi i kao utociste u kojem djeca mogu naci privremeni smjestaj ukoliko se nalaze u opasnosti. U toku prva dva mjeseca rada ove telefonske linije bilo je 362 poziva,

pri cemu je vecina trazila savjet ili informacije. Pedesetosmero djece izvijestilo je o incidentima, a dvoje je zatrazilo utociste. Najcesce vrste nasilja o kome su djeca izvjestavala bile su seksualno zlostavljanje (20 slucajeva), nasilje u porodici (17 slucajeva), zlostavljanje od strane nastavnog osoblja (7 slucajeva), psiholosko maltretiranje odn. vjerska netoleracija (4 slucaja) te prijetnje ubistvom (2 slucaja). Prva djecija ambasada takodjer se nedavno obratila Parlamentu Federacije zahtijevajuci da se izmijene clanovi 224.-229. *Krivicnog zakona Federacije*, koji se odnose na seksualno zlostavljanje djece, podupiruci to argumentima da su predvidjene kazne isuvise blage.

Kulturna prava: Pravo na obrazovanje

71. **Kucna skola u Stocu zatvorena, bosnjacka djeca pohadjaju stolacku osnovnu skolu:** Drugog maja, nakon sto je u aprilu doslo do politicke intervencije sa visokog nivoa, oko 85-oro bosnjacke djece koja su ranije pohadjala kucne skole u **Stocu** integrirano je u stolacku osnovnu skolu. Djeci su date cetiri ucionice, a njihovi nastavnici imaju pristup jednoj zbornici. Iako ce ta djeca u pocetku raditi po bosnjackom nastavnom planu i programu, dok ce hrvatska djeca i dalje raditi po hrvatskom nastavnom planu i programu, postoji nuda da ce cinjenica da djeca dijele isti prostor na kraju dovesti do integracije kao sto je bio slucaj u **Tesnju**. Postoji nuda da ograniceni napredak postignut u Stocu moze pomoci da se rjesi slicna situacija koja postoji u **Bugojnu**, gdje djeca bosanskih Hrvata takodjer pohadjaju nastavu u privatnim prostorima a ne objektima koje koristi vecinsko bosnjacko stanovnistvo.
72. **Savjetodavna komisija za obrazovanje za distrikt Brcko ustanovljena:** U februaru je savjetodavna komisija za obrazovanje za distrikt Brcko pocela sa radom na

uskladjivanju i integraciji skolskog sistema u distriktu. Komisija, koja se sastoji od 6 osoba koje predstavljaju tri konstitutivna naroda, osnovala je radne grupe koje će se baviti konkretnim pitanjima, uključujući reformu nastavnog plana i programa, izradu novih udžbenika i materijala sa uputama, obuku nastavnog osoblja, financije, razvoj infrastrukture, te osoblje za rad u školama u distriktu, kao i izradu programa razmjene. U aprilu su cetiri člana savjetodavne komisije za obrazovanje za distrikt Brčko imala sastanak sa članovima Vijeca Evrope u Strasbourg pri cemu su razgovarali o brojnim pitanjima koja se tice razvoja obrazovanja u Brčkom. Druga dva člana su posjetila Sjevernu Irsku kako bi sa konsultantima sa Ulsterskog univerziteta radili na daljem strucnom usavršavanju nastavnika u distriktu.

73. ***Ministri obrazovanja potpisali deklaraciju i sporazum:*** Desetog maja ministri obrazovanja u oba entiteta kao i zamjenik ministra u Federaciji potpisali su deklaraciju i sporazum, isticuci oblasti koje pružaju mogućnosti za poboljšanje saradnje. U tim dokumentima, koji sadrže i strateski i operativni plan, izmedju ostalog je istaknuta potreba da se ubrza druga faza revizije udžbenika; potreba da svaki konstitutivni narod izradi nastavne module koji se odnose na njihovu kulturu i jezik odn. knjizevnost, koji će se integrirati u nastavni plan i program druga dva konstitutivna naroda; istaknuto je da je imperativ da se poducavaju i cirilica i latinica, kao i zajednicko lingvističko, knjizevno i kulturno nasljeđje tri zajednice. Sporazum također predviđa osnivanje "tijela za usklajivanje nastavnog plana i programa" koje će izvjestavati Konferenciju ministara obrazovanja, koja se sastaje jednom mjesecno.

Jednakost spolova: Pravo na nediskriminaciju

74. ***Zene dostigle zastupljenost od 18% na opstinskim***

izborima odrzanim 8. aprila: Osmog aprila 2000. gradjani BiH su izasli na biralista kako bi izabrali nove opstinske predstavnike. Biralo se putem otvorenih glasackih listi pri cemu je zahtjev Privremene izborne komisije (Provisional Election Commission – PEC) bio da svaki treci kandidat bude zena. Od ukupnog broja od 3.270 mesta, izabrano je 590 zena (18,04%). Zastupljenost zena u drzavnim parlamentima u ovoj regiji je 7% a u drzavnim parlamentima globalno zastupljenost zena je 13,8%.

75. ***Pilot projekat o suzbijanju nasilja protiv zena:*** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvjestaj uspjesno je okoncana prva faza pilot projekta OHCHR-a, UNMIBH-a, i Medice-Zenica. Osnovna komponenta ovog projekta koji implementira Medica-Zenica bila je obuka policije, sudstva i socijalnih radnika o tome kako djelotvorno suzbijati nasilje protiv zena. U toku prve faze projekta obuceno je oko 20 pripadnika policije, 17 sudija i tuzilaca, i 20 socijalnih radnika i drugog osoblja iz Centra za socijalni rad. U sljedecoj fazi obucavace se zdravstveni radnici, nevladine organizacije, te advokati i novinari. U toku obuke pokazalo se da je u policiji potrebno promijeniti procedure koje se odnose na nasilje protiv zena, ukljuccujuci i porodicno nasilje. Kao primjer proceduralnih promjena koje su vec inicirane, uspostavljen je sistem kojim se izbjegava potreba da zrtve ponavljaju svoje izjave po nekoliko puta, razlicitim sluzbenicima. Takodjer je primjeceno da za uzimanje izjava od zrtava treba angazirati zene strucnjake, umjesto trenutne prakse da izjave uzimaju policajci muskog spola. Obuka je takodjer rezultirala formiranjem radne grupe u koju je ukljuceno nekoliko ucesnika projekta, cija je namjera da lobira za promjene u *porodicnom pravu* te u *Krivicnom zakonu Federacije*. Grupa je osobito ustanovila da postoji potreba za odredbama o zabrani prilaska, kao i potreba za izmjenama koje bi dozvolile krivicno gonjenje ex officio za zlocin

nanosenja "lakih tjelesnih povreda".

Sloboda izrazavanja i medija

76. **Prijetnje novinarima u Livnu i Travniku:** U Livnu (Federacija), koje se nalazi pod hrvatskom kontrolom, u prvoj sedmici aprila distribuirani su uvredljivi leci kojima je vrijedjan lik i djelo glavnog urednika nezavisne radio stanice *Studio N* te jednog novinara te stanice. *Studio N* je jedina nezavisna radio stanica na području Livna, i uziva veliki ugled medju novinarima i gradjanima zbog svog korektnog, umjerenog i tacnog izvjestavanja. I u prošlosti je ova stanica bila predmet politicki motiviranih pritisaka, uključujući i incident kada su nepoznati napadaci brutalno pretukli suprugu glavnog urednika u martu 1999. godine.
77. **Slučaj Avdic:** Glavni urednik *Slobodne Bosne*, Senad Avdic, prosle godine je sudjelovao u nekoliko sudske postupaka (vidjeti izvjestaj HRCC iz septembra 1999., stavovi 81. i 82.). Medjunarodna zajednica trenutno prati slučaj koji su pokrenuli preuzeće K&B i Bakir Alispahic, a koji se vodi od ljeta 1999. Podnosioci tuzbe tvrde da je glavni urednik objavio informacije koje su dovele do propasti njihovog preuzetca. Na posljednjoj raspravi održanoj 6. aprila 2000., nakon što se advokat podnosioca tuzbe bez ikakve osnove zolio da Avdic manipulira ovim slučajem na nekorektan nacin, sudija je otkazao raspravu rekavši da će raspravu ponovo zakazati za dva mjeseca, i konstatujuci da će slučaj biti zaključen ukoliko podnosioci tuzbe do tada ne postignu nikakav napredak.
78. **Objavljeni rezultati istraživanja o pravima novinara i slobodi medija:** Petog maja Misija OSCE-a u BiH objavila je rezultate istraživanja provodenog medju predstavnicima 50 medija. Rezultati ovog istraživanja otkrivaju da 92% ispitanih novinara smatra da je stanje prava novinara nezadovoljavajuće. Upitani o trenutnim

trendovima, 74% novinara izjavilo je da njihova sloboda izrazavanja i kretanja nailazi na prepreke; 62% njih su rekli da su licno iskusili zastrasivanje i mijesanje u svoj rad, uključujući direktni i indirektni pritisak od strane političkih stranaka te izabralih i imenovanih zvanicnika vlade.

79. **Otvorena telefonska linija za pomoć novinarima koji su zrtve zastrasivanja:** Kao odgovor na zabrinjavajući trend zastrasivanja novinara, OSCE je 3. maja otvorio telefonsku liniju za zaštitu prava novinara. Od novembra prošle godine, OSCE je dobio 65 izvjestaja o incidentima povezanim sa pravima novinara i slobodom medija. Iako nije potvrđeno da su svi ti incidenti bili kršenje prava, čini se da reagiranja na ovu telefonsku liniju pokazuju da novinari još uvek ne rade u slobodnom i sigurnom okruzenju.
80. **Smjernice za pripadnike policije i novinare:** S ciljem poboljsanja odnosa između policije i medija, OSCE i UNMIBH 17. maja su objavili dvije grupe smjernica: Policijske smjernice za odnose sa medijima i Novinarske smjernice za odnose sa policijom. Cilj ove inicijative je da promovira bolje razumijevanje prava i obaveza policije i medija u BiH te da profesionalni odnos medju njima dovede na visi nivo.

Domace institucije za zaštitu ljudskih prava

Napredak u radu institucija:

Ombudsmen za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu:

Registrirani (registered) i okoncani (completed) slučajevi Ombudsmana za BiH, sa označenim brojem slučajeva na kraju svakog mjeseca

81. **Objavljeni¹ izvjestaji:** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvjestaj Ombudsmen za BiH je donijela konacne izvjestaje za 28 slučajeva koji se tisuč stambenih

pitanja a odnose se na Republiku Srpsku (nedonosenje odluke o povratu imovine od strane nadleznih stambenih organa ili neprovodjenje konacnih i obavezujucih odluka), koji su objavljeni . Ombudsmen je izdala 77 izvjestaja koji se tici stambenih pitanja a odnose se na Federaciju BiH i 20 izvjestaja o napustenim stanovima JNA koji se odnose na BiH i FBiH. Slucaj *Zlatko Polic protiv FBiH* (duzina sudskega postupka) je objavljen, kao i dva konacna izvjestaja protiv Republike Srpske (duzina gradjanskog postupka u sporu o radnom odnosu pred prvostepenim sudom u Banja Luci).

82. ***Sporazumna rjesenja:*** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvjestaj, Ombudsmen za BiH postigla je sporazumna rjesenja te zaključila slucajeve u cetiri slucaja koja se odnose na FBiH te u dva slucaja koja se tici Republike Srpske. Svi ovi slucajevi odnosili su se na imovinska pitanja. Podnosioci zahtjeva su vraceni u svoje stanove u vremenskog roku koji je odredila Ombudsmen.
83. ***Implementacija izvjestaja Ombudsmena:*** Organi vlasti u Federaciji u potpunosti su ispostovali preporuke Ombudsmena u vezi sa sest slucajeva u kojima je utvrđeno da se ljudska prava podnositelja zahtjeva krse neprovodjenjem odluka o povratu stanova od strane nadleznih organa uprave. Ombudsmen je preporucila organima vlasti Federacije da osiguraju da se podnosioci vrate u svoje stanove.
84. U slucaju *DD Otpad protiv Republike Srpske*, u vezi sa dva sudska postupka koja je podnositelj pokrenuo u novembru 1997. i aprilu 1998., Ombudsmen je preporucila da sud ispita slucajeve bez daljeg nepotrebnog odgadjanja. Vremenski rok odredjen za implementaciju bio je 27. februar 2000. Osmog februara 2000. jedan postupak je okoncan u korist podnosioca, dok je rasprava za drugi postupak zakazana za 21. februar 2000.

(Vise informacija o radu Ombudsmena za BiH nalazi se na internet stranici <http://www.ohro.ba/index.htm>.)

Dom za ljudska prava:

Registrirani (registered) i (decided) slucajevi Doma za ljudska prava sa oznacenim brojem slucajeva na kraju svakog mjeseca

86. **Nove odluke:** Dom za ljudska prava sastao se tri puta u toku perioda na koji se odnosi ovaj izvjestaj te izdao jedanaest odluka o meritumu, te odluke o brisanju odnosno neprihvatljivosti preko 110 slucajeva. Vise o ovim slucajevima moze se pročitati na internet stranici Doma za ljudska prava (<http://www.gwdg.de/~ujvr/hrch/hrch.htm>) a pisani materijali se mogu dobiti od samog Doma (Musala 9, Sarajevo, tel.: (387 71) 212 064).
87. Jedanaest **odluka o meritumu** odnose se na penziona prava, prava vezana za zaposlenje (za vise detalja vidjeti stavove 68. i 69. gore u tekstu), slobodu od proizvoljnog hapsenja i pritvora, stanarska i imovinska prava, prava na fer sudjenje i vjerska prava odnosno diskriminacija. U najvaznijem od ovih slucajeva, Dom je odlucio da odluka Federacije da za 50% smanji penzije bivsih pripadnika JNA ne predstavlja krsenje Aneksa 6. Podnosioci zahtjeva nisu uplacivali doprinose u PIO i stoga, po clanu 1. Prvog protokola Evropske konvencije za ljudska prava, nije bilo prava na posjedovanje.
88. *Zihad Secerbegovic, Josip Biocic i Nikola Oroz protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine* (slucaj JNA penzija), slucajevi broj CH/98/706, 740 i 776. Podnosioci zahtjeva, gradjani BiH, su bivsi oficiri JNA koji su se penzionisali prije 1992. Prije rata, penzije su dobijali od penzionog "zavoda" u Beogradu. Nakon pocetka rata, penzije im je isplacivala Federacija BiH, s tim sto je to iznosilo 50% od iznosa isplacivanog penzionerima Vojske Federacije. Ovo smanjenje od 50% ogleda se u zakonu iz 1998. godine. Dom je (sa 13 glasova za i jednim protiv) donio odluku da smanjenje od

50% ne predstavlja krsenje prava na "posjedovanje" buduci da osobe u pitanju, koje sada svoje penzije ne dobijaju iz Beograda nego iz fonda PIO BiH u Sarajevu, nisu uplacicale doprinose u taj fond. Sto se tice diskriminacije, Dom je utvrdio da podnosioci zahtjeva nisu u relativno slicnoj situaciji kao civilni penzioneri, buduci da su podnosioci zahtjeva uplacivali doprinose u fond u Beogradu a ne u fond u Federaciji. K tomu, Dom je konstatovao da penzioneri JNA u prosjeku primaju znatno vise penzije nego prosjecni penzioneri u Federaciji BiH.

89. *Natasa Cajlan protiv Republike Srpske*, CH/98/866. Dom je utvrdio da odluka prvostepenog suda u Banja Luci o odbijanju da sazove raspravu o imovinskom slučaju predstavlja krsenje clana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i clana 8. iste te konvencije. Nadležnim organima vlasti nalozeno je da podnositeljici zahtjeva vrate imovinu, a dodijeljeno joj je i 1.000 KM naknade.
90. *V.C. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, CH/98/1366. U skladu sa *Pravilima puta* (Rimski sporazum), krivicno gonjenje za ratne zlocine u BiH zahtjeva odobrenje tuzioca Medjunarodnog krivicnog tribunala za bivsu Jugoslaviju. U ovom slučaju, tuzilac se slozio sa krivicnim gonjenjem za nezakonito zatvaranje, ali ne i za genocid i druge ratne zlocine. Podnositelj zahtjeva je proglašen krivim za zločin genocida i osudjen na 11 godina zatvora. Dom je utvrdio da nepostivanje odluke tuzioca Medjunarodnog tribunala predstavlja krsenje Pravila puta i Aneksa 6. Dom je naložio obnovu sudjenja (ukoliko to zatrazi podnositelj zahtjeva) i dodijelio 4.000 KM odstete.

Implementacija odluka Doma za ljudska prava:

92. Implementacija odluka Doma se povećala sa 10%, koliko je iznosila pocetkom 1999. godine, do sadašnjih 60%, najvećim dijelom zahvaljujući implementaciji amandmana

koji su doneseni u julu 1999. godine na regulativu u vezi sa JNA stanovima. Međutim, opcenito je postignut napredak u Federaciji jer su u izvjestajnom periodu implementirane mnoge odluke koje se tisu stanarskog prava i nadoknade. Pored toga, Federacija trenutno isplaćuje nadoknade po donesenim odlukama. Republika Srpska je sporija u izvršavanju svojih obaveza koje proistisu iz odluka Doma za ljudska prava.

93. Jedan od primjera takvog odugovlacenja je slučaj *Islamske zajednice protiv RS* (CH/96/29) iz juna 1999. godine; Dom za ljudska prava je naložio Vladi RS da osigura da se odmah izda dozvola po zahtjevima, koje su podnosioci dostavili u martu 1997. godine za rekonstrukciju sedam dzamija u Banja Luci. Međutim, prošla je godina dana a organi vlasti nisu proveli ovu odluku. Pored toga, u prvom slučaju pred Domom, *Matanovic protiv RS*, koji se odnosi na nestanak svestenika u RS, od organa vlasti u RS se trazilo da utvrde sudbinu odnosno gdje ze nalazi fra Matanovic. I ova odluka još uvijek nije provedena. Noviji slučajevi kod kojih nije doslo do provedbe obuhvataju još jedan slučaj *Islamske zajednice protiv RS* (CH/99/2177) koji obuhvata zahtjev da se opozove općinska odluka kojom se zabranjuje ukop na gradskom muslimanskom groblju, kao i tri slučaja u Federaciji u kojima se trazi istraga nezakonitih hapsenja i pritvora.

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC):

* : Usvojene odluke

0 : Imovina za koju je podnijet zahtjev (cca)

	Dom za ljudska prava	Ombudsman za BiH	CRPC

Registrirani slučajevi	4582 (+969)	4076 (+228)	297,000 (+11,000) ²
Zavrseni slučajevi	556 (+127)	1749 (+210)	97,000 (+24,200)

Brojevi u zagradama se odnose na promjene do kojih je doslo nakon HRCC Izvjestaja od 31. januara 2000. godine (u pogledu imovine, radije nego broja podnositaca zahtjeva; jedan podnositac zahtjeva moze biti vlasnik vise jedinica).

95. CRPC je povećala svoj kapacitet u cilju izdavanja odluka po zahtjevima i na svojoj zadnjoj plenarnoj sjednici izdala je preko 8000 odluka, a na plenarnoj sjednici prije te 9000 odluka. Ukupan broj usvojenih odluka iznosi pribлизно 97.000 od 297.000 zahtjeva za povrat imovine koji su podneseni Komisiji. Pored toga, CRPC je izdala 28.883 verifikacije rekonstrukcija agencijama za rekonstrukciju, uključujući sve agencije koje se financiraju EC DG1A i ECHO sredstvima, sa naznakom da li korisnici pomoci za rekonstrukciju imaju zakonsko pravo na kuće i stanove odredjene za popravak.
96. U cilju postizanja boljeg izvršenja njenih odluka, CRPC se sastaje sa nadležnim organima na svim nivoima i u posljednje vrijeme doslo je do izvjesnih poboljsanja u izvjestajnom periodu. Komisija tjesno saradjuje sa partnerima u međunarodnoj zajednici na planu implementacije imovinskih zakona (PLIP), na koordiniranim strategijama za rješavanje ključnih problema u vezi sa implementacijom imovinskih zakona. (Detaljnije informacije o radu CRPC-a mogu se dobiti na <http://www.crpc.org.ba>.)

Ombudsmeni Federacije BiH

99. Ombudsmeni Federacije su u februaru 2000. godine izdali svoj godišnji izvjestaj za 1999. godinu. Izvjestaj utvrđuje nekoliko strukturalnih problema koji dovode do

povrede ljudskih prava u Federaciji, te naglasava nedostatak saradnje nadleznih organa na raznim nivoima sa uredom ombudsmena. Izvjestaj pokazuje da nadlezni lokalni organi, mada cesto daju verbalnu podrsku, u praksi nedovoljno provode preporuke, a na zahtjeve za dostavljanje izvjestaja reaguju kasno, nepotpuno ili nikako. Ombudsmeni Federacije takodjer kritiziraju nedostatak nezavisnosti sudija i javnih tuzilaca izkazan u postupku izbora i imenovanja, nacin financiranja sudske institucije i praksu pojedinih predsjednika sudova da politicki osjetljive slucajeve dodjeljuju poslusnim sudijama. Nedostatak nezavisnosti upravnih organa takodjer utice na proces povratka. Ombudsmeni izvlace zaključak da na općinskom nivou organi nadlezni za stambena pitanja vrše opstruiranje u upravnom postupku i da na ovu praksu utice politika.

100. Ombudsmeni utvrđuju da je nivo ostvarenja građanskih prava nezadovoljavajući. Izvjestaj naglasava da postojeći zakoni doprinose monopolistickom položaju javnih komunalnih preduzeća. Ombudsmeni su takodjer usredotočeni na stanje djecjih prava i konstatiraju da su najozbiljnije povrede vezane za pravo na obrazovanje. Pored toga, Ombudsmeni izrazavaju svoju zabrinutost cinjenicom da u Federaciji ne postoje adekvatna mjesta za pritvor maloljetnih prijestupnika. Na kraju, u izvjestaju Ombudsmena se utvrđuje da prepreke finansijske, političke, zakonodavne i pravosudne prirode podrivaju nezavisnost novinara. Istovremeno, ombudsmeni tvrde da mnóstvo profesionalnih organizacija novinara zadržava postojeću etnicku i profesionalnu podjelu.
Izvjestaj se može dobiti u Uredu ombudsmena Federacije, a mogu se kontaktirati na ombudfbh@bih.net.ba, ili na telefon 387-71-211-392.

Promjene u institucijama:

102. Stalno vijeće OSCE-a je 1. maja 2000. godine imenovalo

novog ombudsmana za BiH, gospodina Frank Ortona iz Svedske, koji zamjenjuje gdju. Gret Haller koja je obavljala duznost ombudsmana od osnivanja te institucije prema Aneksu 6 Daytonskog sporazuma.

103. Gdja. Gret Haller je 28. aprila imenovala prva tri ombudsmena za Republiku Srpsku u skladu sa članom 38. RS Zakona o ombudsmanima, a nakon konsultacija sa duzносnicima Republike Srpske, OHR-om i OSCE-om. Ovo je uslijedilo nakon što je Narodna skupština RS 8. februara 2000. godine usvojila Zakon [vidjeti [HRCC Izvjestaj iz januara 2000. godine, tacka 100](#)], kojim se osniva multietnicka institucija ombudsmena u Republici Srpskoj. Nova stalna institucija ombudsmena će istraživati povrede ljudskih prava i nepravilne upravne postupke u Republici Srpskoj, te davati preporuke za pozitivne promjene. Tri ombudsmena, koji su privremeno imenovani na period od dvanaest mjeseci su Franjo Crnjac, Darko Osmic i Slavica Slavnić.
104. Zakonodavni organi u Federaciji vode raspravu o sličnom nacrtu zakona o ombudsmenima Federacije. Nacrt zakona je prosao prvo razmatranje (od dva) na Predstavničkom domu uz manje izmjene. Zakon će pojasniti i proširiti postojeće odredbe federalnog Ustava utvrđujući zakonsku osnovu za instituciju ombudsmena Federacije. Zakon je usvojio i Dom naroda u prvom razmatranju i sada se nalazi kod Vlade koja će ga ponovo dostaviti u oba doma Parlamenta u cilju konacnog usvajanja i objavlјivanja u službenim novinama.
105. Nacrt ustavnog zakona o ombudsmanu Bosne i Hercegovine je prezentiran Parlamentu BiH. Kada se usvoji, ovaj nacrt zakona će osigurati daljnje međunarodno prisustvo u ovoj instituciji za naredne tri godine, omogućavajući pri tom BiH da preuzme odgovornost za njen stalni rad, kao što je to predviđeno u Aneksu 6 Daytonskog sporazuma.

Prava manjina

100. **Izvjestaj o napadu na Rome u Banovicima:** prema izvjestaju Helsinskog komiteta za ljudska prava i Centra za zaštitu prava manjina, grupa pripadnika SDA je 11. aprila 2000. godine napala grupu Roma u Banovicima (Federacija). Prema navodima, pet Roma je zadobilo ozbiljne tjelesne povrede nanesene nozem i drugim putem. U izvjestaju se navodi da su Romi napadnuti zbog toga što su na općinskim izborima glasali za SDP. Kada su predstavnici Helsinskog komiteta i Centra za zaštitu prava manjina dosli u Banovice da bi se susreli sa Romima, na sastanak je dosla policija, provocirala prisutne i pratila vozila u kojima su učesnici sastanka napustili Banovice. Takodje se navodi da ni policija ni nadležni sudski organi nisu poduzeli nikakve mјere u cilju krivicnog gonjenja pucinilaca. UNMIBH/IPTF istražuju ovaj incident.

Institucionalni i politički razvoj

101. **EU konsultativna radna grupa:** Evropska unija je utvrdila nekoliko mјera koje BiH treba poduzeti u cilju pripreme studije podobnosti koja bi postavila temelj ka konacnoj integraciji u Evropsku uniju. Utvrđene mјere obuhvataju zadatke u domenu politike, privrednog razvoja i mјere u sfери "demokracija, ljudska prava i vladavina zakona". U sklopu zadnje sfere EU je utvrdila sljedeće prioritete: implementacija imovinskih zakona, jace angaziranje na stvaranju uslova za odrzivi povratak, implementacija odluka i izvjestaja institucija za ljudska prava, usvajanje i implementacija zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji u oba entiteta, te saradnja sa OHR-om u vezi sa implementacijom javnog emitiranja i na državnom i na entitetском nivou.

102. **Napredak u ispunjavanju uslova za prijem u Vijeće Evrope:** Vijeće Evrope je u maju 1999. godine utvrdilo 13 uslova za prijem BiH u Vijeće Evrope, od kojih je 7 iz

domena ljudskih prava (ukupno 40 zasebnih zadataka). Oni obuhvataju zadatke koji se odnose na domace institucije za ljudska prava, sudsku reformu, postivanje Evropske konvencije o ljudskim pravima, saradnju sa Medjunarodnim tribunalom u Hagu, usvajanje i implementaciju imovinskih zakona, te uspostavu nediskriminirajućeg obrazovnog sistema. HRCC prati napredak po ovim kriterijima u svakom entitetu kao i na drzavnom nivou i utvrdila je da je napredak veoma spor. Od 40 zadataka koji su konkrertno vezani za ljudska prava, sa danasnjim danom ispunjeno je samo 10 zadataka od kojih je 6 postignuto nametnjem zakona od strane Visokog predstavnika. Tokom izvjestajnog perioda i nakon izdavanja zadnjeg HRCC izvjestaja o prijemu BiH u Vijeće Evrope, ispunjena su dva dodatna zadatka: donesenje *Zakona o sudovima i sudskoj sluzbi* i *Zakona o javnom tuzilastvu* u Republici Srpskoj, i *Zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji* kojeg je nametnuo Visoki predstavnik Švidjeti tacku 57 ovog izvjestaja. Ostali izvršeni zadaci obuhvataju usvajanje raznih imovinskih zakona (putem nametanja od strane Visokog predstavnika), usvajanje izmijenjenog i dopunjene *Zakona o drzavljanstvu* i usvajanje *Zakona o imigraciji i azilu*.

(Kopija zadnjeg izvjestaja koji je izdat 21. aprila se može dobiti kod HRCC).

104. ***Beijing plus 5 u BiH***: OHCHR je u saradnji sa IHRLG (Medjunarodna pravna grupa za ljudska prava) organizirao tribinu u BiH na temu *Beijing plus 5* koja je održana 29. marta. Učesnici su bile zenske nevladine organizacije, neki vladini predstavnici i medjunarodne organizacije. Diskusija je bila usredotočena na izradu preporuka koje se konkretno tice Bosne i Hercegovine za specijalnu sjednicu Generalne skupštine koja će se održati u junu 2000. godine u Njujorku na temu *Beijing plus 5*-pregled. Preporuke nevladinih organizacija će se usredosrediti na uticaj koji na zene u BiH ima oruzani sukob, nasilje u

porodici, trgovina ljudima i razlicit tretman u privredi i politici.

105. **Poboljsana koordinacija u oblasti NVO/gradjansko drustvo:** OHR je u saradnji sa OSCE-om u februaru mjesecu osnovao koordinacionu grupu za gradjansko drustvo koja se sastoji od nekoliko medjuvladinih i donatorskih organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava i demokratizacije. Prioriteti ove grupe su promoviranje saradnje izmedju agencija koje rade na unapredjenju kapaciteta nevladinih organizacija i drugih clanova gradjanskog drustva, kao i razvoj zajednicke politike. Pored toga, ova nova grupa ce koordinirati dalje napore medjunarodne zajednice u cilju izbjegavanja preklapanja aktivnosti, te osiguranja sistematičnijeg i dugorocnog pristupa unapredjenju odrzivog gradjanskog drustva na cijelom području BiH.

Dokumenta o ljudskim pravima: februar – 15. maj 2000. godine

Ombudsmeni Federacije, *Izvjestaj o stanju ljudskih prava u Federaciji Bosne i Hercegovine za 1999. godinu*, mart 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijeće Evrope*, 21. april 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijeće Evrope*, 20. mart 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijeće Evrope*, 21. februar 2000. godine.

OHCHR i UNMIBH. *Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zbirni izvjestaj nakon zajednickog projekta o trgovini ljudima koji je vodila Misija UN-a u Bosni i Hercegovini i Ured visokog komesara za ljudska prava*, 12. maj 2000. godine.

UNHCR. *Studija o pracenju stanja povratnika: Izbjeglice koje*

se vracaju u kanton Tuzla, Bosna i Hercegovina, januar 2000. godine.

UNHCR. *Obeshrabrujuci izgledi – zene pripadnice manjinskih naroda: prepreke njihovom povratku i integraciji*, april 2000. godine.

Organizacije-clanice HRCC

OHR: Prema Aneksu 10 Daytonskog sporazuma, Ured Visokog predstavnika je zaduzen za koordinaciju civilnih aspekata provedbe mira u BiH. OHR osigurava regionalnu prisutnost u zastiti ljudskih prava i radi u tijesnoj saradnji sa ostalim agencijama koje nadgledaju stanje ljudskih prava kako bi razvio strategije i koordinirao intervencije. Za vise informacija uopste o OHR-u ili posebno o ljudskim pravima, molimo vas da kontaktirate:

Ured Visokog predstavnika

Emerika Bluma 1
Sarajevo, Bosnia
tel: 387-71-447-275
fax: 387-71-447-420
web: <https://www.ohr.int>

OSCE: Mandat OSCE proizilazi iz clana 10. Aneksa 6 Daytonskog sporazuma. Odjel za ljudska prava promovira gradjanska, politicka, drustvena i ekonomska prava, ukljuccujuci imovinu, povratak, obrazovanje, zaposljavanje i ostalo. Odjel za ljudska prava tumaci svoj mandat tako da ukljucuje inter alia: pracenje i istrazivanje u slucajevima povrede ljudskih prava i obuku drzavnih nevladinih organizacija. 27 terenskih ureda i 4 regionalna centra omogucavaju OSCE-u da u potpunosti pokriva teritoriju BiH, i cine ovu organizaciju direktnim ucesnikom u rjesavanju pitanja koja se tici ljudskih prava.

OSCE Odjel za ljudska prava

Dzenetica Cikma 2/4
Sarajevo, Bosnia

tel: 387-71-444-444
fax: 387-665-236
web: <http://www.oscebih.org>

UNHCR: Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbeglice je vodeća organizacija za implementaciju Aneksa 7 Daytonskog sporazuma, koja garantuje prava izbjeglica i raseljenih lica na povratak u prvobitne domove. UNHCR osigurava medjunarodnu zaštitu i pomoć izbjeglicama i raseljenim licima kao i ostalim ugroženim licima. Za više informacija o UNHCR-u u Bosni i Hercegovini, molimo vas da kontaktirate:

UNHCR

Unisova zgrada A
Fra Andela Zvizdovica 1
Sarajevo, Bosnia
tel: 387-71-666-160
fax: 387-71-470-171
web: <http://www.unhcr.ch>

UNMIBH/IPTF Ured za ljudska prava: Postojanje Medjunarodnih policijskih snaga je određeno Aneksom 11 Daytonskog sporazuma. Prema Rezoluciji 1088 Vijeca sigurnosti, rad IPTF obuhvata "istrazivanje ili pomaganje u istragama o zloupotrebama ljudskih prava od strane organa za provođenje zakona." Glavni cilj Ureda za ljudska prava je da: istražuje kršenja ljudskih prava od strane organa za provođenje zakona; određuje mjere za ispravljanje takvih kršenja i nadgleda i osigurava implementaciju korektivnih mjera. Da bi proveo ove ciljeve, Ured za ljudska prava provodi istragu o ozbiljnim incidentima nesavjesnog obavljanja policijskih dužnosti i obavlja opsezne inspekcije agencija za provođenje zakona da bi se sagledali svojstveni pojedinačni nedostaci institucija. Ured za ljudska prava se sastoji od 145 medjunarodnih policajaca i 17 pripadnika medjunarodnog civilnog osoblja, koji su raspoređeni sirom zemlje.

UNMIBH

Mese Selimovica 69
Sarajevo
tel: 387-71-496-265
fax: 387-71-496-539

OHCHR: Od decembra 1998. godine OHCHR u Bosni i Hercegovini je dio Ureda Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN (SRSG, zaduzen za UNMIBH). On je usmjeren na aktivnosti u obuci o ljudskim pravima i o pitanjima spolova i diskriminacije, sa posebnim naglaskom na socijalna i ekonomski prava. On nastavlja da daje podrsku mandatu Specijalnog izvjestioca Komisije za ljudska prava i ucestvuje u radu OHR-ovog Koordinacionog centra za ljudska prava (HRCC). Njegovo prisustvo je pravno zasnovano na godisnjim rezolucijama Komisije o ljudskim pravima, kao i na članu XIII Aneksa 6 Daytonskog sporazuma.

Ured Visokog komesara za ljudska prava

PTT zgrada, Mese Selimovica 18
71000 Sarajevo, Bosnia
tel: 387 71 49 6402, 6403
fax: 387 71 49 6438

1. Izvjestaji Ombudsmena za BiH u prvoj fazi su povjerljive prirode. Ukoliko ne dodje do postivanja preporuka iz izvjestaja u toku navedenog vremenskog roka, on se objavljuje.

2.U HRCC izvjestaju iz januara 2000.godine greskom je naveden broj 248.000 za broj slučajeva koji su registrirani do kraja januara. Broj koji je trebao biti naveden je 286.000. Porast od 11.000 slučajeva koji je prikazan u ovom izvjestaju predstavlja stvarni rast od februara do aprila 2000.godine, iznad 286.000.

Office of the High Representative